

קרמשניט וינאי

מאי 2013

לזכרו של אבי, יצחק (קורט) ארז (רייס), שהלך החודש לעולמו והוא בן 94.

כל היום ישבנו בבית לזכרו של אבי שנפטר. לפנות ערב יצאנו שוקי (הכלב) ואנוכי להתרענן על ספסל בגינה. ספר לי על סבא אמר שוקי. זה סיפור ארוך, אמרתי. מתחיל בווינה בשנת 1919 מיד לאחר תום מלחמת העולם הראשונה ומסתיים אחרי 94 שנים בבית אבות בנהרייה.

מעניין, אמר במכה (הח' תול), שהתיישב מבלי שא- שים לב על אדן החלון. אתה תמיד מנסה להתנהג כמו צעיר, אבל לפי השנה בה איבד נולד אפשר להבין כמה אתה קשיש.

התעלמתי מההערה הער- קצנית. סיפור חייו, אמרתי, הוא בועיר אנפין סיפורו של העם היהודי והציונות במאה העשרים.

כאשר היה בן 19 סיפ- חו הגרמנים את אוסטריה. השנה הייתה 1938. סבא הצעיר נמלט במסגרת תנר- עת הנוער "אף על פי" על אניית מעפילים לארץ יש- ראל. כאן החלה מסכת מל- חמותיו: חבר בפלוגת בית"ר להגנה על היישוב היהודי, חייל בצבא הבריטי שנלחם בצורך הנאצי, חייל בצה"ל

במלחמת השחרור ועד מל- חמת ששת הימים. כאן פגש את סבתא וכאן הקים את המשפחה. כל זאת אפשר לקרוא בס- פרי ההיסטוריה, אמר שוקי. ספר לנו איזה אדם היה סבא. מה אומר, סבא עזב את וינה, אבל וינה מעולם לא עזבה אותו.

•••

דודתי, אחות של סבא, סיפרה לי את הסיפור הבא על ילדותם. בכל יום שישי הייתה אימם (סבת) מכינה עוגות אפל-שטרודל (עוגת תפוחי עץ). עוגה אחת לכל אחד מבני המשפחה. סבא היה טומן את העוגה בארוננו, סוגר את הארון עם השליסל (מפתח) ובכל יום מימי הש- בוע אכל פרוסת עוגה אחת. אחותו לעומת זאת חיסלה את העוגה שלה כבר באותו יום. כל שאר ימי השבוע עברו בתחנונים ובצעקות לאחיה שייתן לה רק עוד פרוסה אחת מהעוגה שלו, אבל הוא היה עקשן גדול ולא הסכים. תתאפקי, אמר, ואל תאכלי את העוגה שלך ביום אחד. כך גם לך תהיה פרוסת עוגה בכל יום.

אתה דומה כנראה לדודתך, אמר במכה. ראיתי כיצד אתה מחסל חבילת בוטנים במכה.

•••

המלחמה קטעה את לימודיו בתיכון ואת לימודי הכינור. אבל כאוטוידיקט ידע הכול (כמעט) על מוזיקה, היסטור- ריה, גיאוגרפיה. כאשר ילדיי פנו אליי עם שאלות בנושאים אלו הייתי אומר להם: טלפנו לסבא, הוא יודע מה התשוב- בה. והוא מעולם לא אכזב. בבית דודתי האחרת, בכך

כריכת הספר שהוציא אבי

יהודה שטראסה בתל אביב, עמד פסנתר כנף גדול. בכל מפגש משפחתי היה יושב על יד הפסנתר ושואל: מי מזמין שיר? למזמין השיר לחש: פזם לי את המנגינה של תחילת השיר. מיד היה מתחיל לנגן ברגש ודיוק, כאילו הוא כתב בעצמו את המנגינה אפילו אם לא שמע אותה מימיו. אני זוכר, אמר שוקי, שגם אתה למדת בנעורייך כינור. לא הספקתי לענות ובמכה שוב קפץ, שכחת מה סיפרו על נגינת הכינור שלך? הש- כנים שילמו לך הרבה כסף שלא תנגן.

אהבתו הגדולה הייתה לאופרות, המשכתי. ורדי, מוצרט ופוצ'יני הופי- עו בביתנו בכל יום כמעט אחרי הצהריים. אותי הוא לקח לאופרה הישראלית של אדיס-ד-פיליפ ברחוב אלנבי. כשבילי זה היה סיוט. הצר- חות, המילים הלא ברורות, מתי כבר זה ייגמר. לימים החלטתי לנסות שוב. סבא כמובן הדריך אותי: תתחיל עם אופרה קלה כמו קוולריה רוסיקנה של מסקאני ומשם תמשיך, אמר. כך עשיתי, ומאז חלקנו אהבה משותפת. שמת לי לב, אמר במכה, שאת האהבה לאופרות לא בדיוק העברת לשאר בני המשפ- חה. בכל פעם שאתה משמיע אופרה כולם יוצאים מהחדר. אוף, חשבתי לעצמי, החתול הזה עם הציוניות שלו.

•••

פעם אחת, בהיותי נער, נס- עתי באוטובוס מביתי במרכז תל אביב לבית הספר המק- צועי בגבעתיים. כמו הרבה נערים מתבגרים העדפתי לא לראות טוב מאשר להיראות עם משקפיים, אותם טמנתי

אבי ודודתי, וינה, 1926

שוכב חיוור על המיטה, עיניו עצומות ואת פיו מכסה מסכת חמצן. נגעתי קלות בכתפו. איך אתה מרגיש, שאלתי בעדינות. הוא פקח את עיניו. ביד אחת הסיר את מסכת החמצן, ביד השנייה אחז בידי ושאל: טובי, זרקת כבר את הקרמשניט?

מזווית העין ראיתי את במבה מזיל דמעה אחת, וגם אני.

כך הוא היה עד הרגע האחרון: אחריות סדר ומשמעת עצמית.

האבות. יומיים לפני שנכנס בפעם האחרונה לבית החולים הבאתי לו כמנהגי עוגת קר- משניט. למחרת כאשר באתי לבקר אמר לי, קשה לי לב- לוע את העוגה. תיקח אותה בחזרה אליך. אבל אבא, אמרתי, אתה יודע שאני לא אוכל עוגות. נשאיר אצלך במקרר. מחר תרגיש יותר טוב ותוכל לאכול חתיכה. אז תיתן אותה למישהו אחר, רטן. איך לי למי, אמרתי, בוא נחכה למחר. אז תזרוק אותה לפח, אמר. בשום פנים ואופן לא, אמרתי. מחר תרגיש יותר טוב ותאכל חתיכה. הוא לא ענה. למחרת העבירו אותו לבית החולים. בערב באתי לבקר.

טוביה ארז
הבן של יצחק
לתגובות:
tuviae@netvision.net.il